

Kompost koduaias

Keskkonnasäästlik eluviis annab taaskasutuse aia- ja majapidamisjäätmetele

Säästliku elustiiliga perel peaks majapidamises tekkivate jäätmete jaoks kasutusel olema mitu mahutit. Pakkepaber, õhukesed kilekotid jms koguda põletamiseks (sauna)ahjus, (väli)kaminas, lõkkealusel vm. Tüütute kriitpaberil reklaamide ja vanade ajalehtede koht on paratamatult siiski vanapaberi konteinerites.

Kõik lagunduvad köögijäätmed koguge aga kaanega suletavasse mahutisse, mida nädalas vähemalt kord-paar tühjendate. Parim koht selleks on kompostihunnik. Kui koduaias seda mingil põhjusel pole ja jäätmete hulk on väike, siis võite ka lihtsalt augu maasse kaevata, näiteks viljapuu alla. Kummutage sinna ämbrisisu ning katke mulla või rohumättaga. Kui te vaid näeksite, kui vilkalt seal vihmaussid tegutsema hakkavad!

Kompostimaterjaliks sobivad paljud köögijäätmed: kartuli- ja köögiviljakoored, kohvipaks koos filtritega ja teejäägid, pühkmed, veeslagunev majapidamisepaber, toidujäägid, hallitama hakanud leib. Viimane küll patuga pooleks. Lugupidamisest leiva vastu peaksime seda ostma siiski vastavalt söömisvajadusele, korralikult kuivatatud ülejäägid aga viima näiteks maale vanaema-vanaisa või peretuttava loomadele.

“Rohelise” elustiiliga peaksime harjutama lapsi maast-madalast. Et õunasüdamed, banaani- ja apelsinikoored ikka kompostiämbrisse, mitte paberikorvi või konservikarpide ja krõpsupakenditega kokku! Kaupluses sisseoste tehes tasuks ise samuti eelistada keskkonnasõbralikumat (looduses lagunevat või põletatavat) või taaskasutatavat pakendit.

Komposti tegemiseks tuleks aias kõigepealt sobiv koht valida. Hea, kui kompostiplats saab aastaid olla samal kohal. Seal kujuneb välja jäätmest kompostiks tootev mullaelustik (ussikesed ja mikroorganismid) ning paljuneb soodsalt. Vastavalt keskkonnatingimustele – külm-soe, kuiv-niiske – liigub see elustik kompostihunnikus üles-alla ning töötleb jäätmest üsna kiiresti viljakaks sõmerjaks huumusaineks. Kompostihunnik ei tohi paikneda ereda päikese käes. Sobiv on mõne suurema puu või põõsa vari, aitavad ka vaarikad või kõrgemad päevalilled jm. Et komposteeritavad jäätmest laiali ei vajuks, peaks hunnikul olema mingisugusedki piirde vähemalt kolmes küljes. Lihtsaimal juhul sobib selleks ka postidega toetatud tihedam tugev aiavõrk, mida on komposti kättesaamisel kerge avada-sulgeda.

Komposti põhiline lähtematerjal tuleb siiski aiast ja aiaäärtest, seda laekub pidevalt. Puude-põõsaste peenemad või tükeldatud jämedamad oksad, hekipügamise ja muruniitmise jäägid, puutuhk, äräõitsenud lillevarred, köögiviljapealsed, sügislehed jms. Niidetud rohu näol võib lisamaterjali tuua veel aiaäärtest ja –tagant. Eriti taimetoitainerikkad on noored rammusad nõgesed. Kindlasti tuleb silmas pidada seda, et kompostihunnikusse ei pandaks valminud või poolvalminud seemnetega umbrohtusid ega ohtlike haigustega taimejäätmest (nuutrihaigusega kapsajuurikaid, varrepõletikus vaarikavarsi, haigeid maasikapuhmikuid, lehemädaniku nakkusega kartulipealseid, kasvuhoonest sügisel väljavisatud tomatijäänuseid jms). Sellised aiajäätmed tuleb põletada.

Klassikaline komposti tegemine on nagu teadus omaette, sellele käesolev kirjutis ei pretendeeri. Kompostiõpetus nõuab paksemate kihtide korraga paikapanekut, väikeaias pole see alati võimalik. Ka peetakse vajalikuks hunniku korduvat läbikaevamist. Lihtsustatud variandi puhul võib sedagi vältida.

Oma aias oleme komposti kätte saanud aasta-poolteisega. Piirdega kompostiplatsil valmib kompost järgukaupa. Umbes kolmandikul hunniku pikkusest kihitame aasta jooksul tekkivad aia- ja köögijäätmed. Paratamatult lisanduvad need pidevalt ja väikestes kogustes. Et vareseid ja hulkuvaid kasse eemale hoida, on see hunniku osa plaadiga kergelt kaetud. Teisel kolmandikul valmib ja laagerdub eelmisel aastal kogunenud materjal. Ja viimasel kolmandikul on tarvitamiskõlblik kompost. Paraku on selle pind kaetud poollagunenud

koredate taimejäänustega – aitavad hunnikus ka niiskust hoida! – ning jämedamaid osiseid leidub veidi ka kompostis. See aga ei häiri vähimalgi määral, sest enne laialipuistamist sõelume komposti läbi traatvõrgu. Vähesed lõplikult lagunemata jäänused leiavad koha värskes materjalis hulgas, nendega kaasas olev mikrofloora aitab seal komposteerumist käivitada. Sõelale jäänud kivikesed, plastmassi- vm lisandid leiavad samuti sobiva koha.

Komposti tegemine olgu koduaias pidev, iseenesest mõistetav ja end rikkalikult tasuv toiming. Meeldib on aiataimede turgutamiseks läbi pihkude sõristada kobedat, käte külge mittekleepuvat viljakat komposti. Ja kui seejuures veel mõelda, kui suurt prügi- ja jäätmete kogust olen suutnud vältida, andes sellele hoopis säästlikuma, “rohelise” rakenduse ...

Malle Järvan